

го рішення.

1. Статистичний щорічник України за 2000 рік. – К.: Техніка, 2001.
2. Савйовский В.В., Болотских О.Н. Ремонт и реконструкция гражданских зданий. – Харьков: ВАТЕРПАС, 1999.
3. Лебединский Ю.П., Склянкин Ю.В., Попов П.И. Ресурсосбережение и экология. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 223 с.
4. Білявський Г.О. та ін. Основи загальної екології: Підручник. / Г.О. Білявський, М.М. Падун, Р.С. Фурдуй. – 2-е вид., зі змінами. – К.: Либідь, 1995. – 337 с.
5. Невелев А.М. Основы рачительного хозяйствования. – К.: Политиздат Украины, 1987. – 119 с.

Получено 18.01.2002

УДК 332.1

Н.І.ГОРДІЄНКО, канд. екон. наук, І.О.ШЕКШУЄВ

Харківська державна академія міського господарства

МІНІМІЗАЦІЯ ТА УТИЛІЗАЦІЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Розглядаються основні недоліки у вирішенні проблеми збору та переробки твердих побутових відходів на прикладі м. Харкова. Наведено приклади мінімізації та утилізації відходів з досвіду зарубіжних країн і дані щодо стимулювання виробництва продукції з утилізованих матеріалів у США. На прикладі фінської екологічної програми зроблено висновки про необхідність впровадження подібних заходів в Україні.

Щорічно в Україні утворюється близько одного мільярда тонн відходів виробництва і споживання, з яких приблизно 10-15 % застосовуються як вторинні матеріальні ресурси, інші надходять у сховища, терикони, смітники, полігони та інші спеціально відведені місця чи об'єкти. Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі його компоненти.

Побутові відходи є основним різновидом відходів, утворених у житлово-комунальній сфері міста, дрібними виробниками, а також у промисловості й інших сферах економіки міста. Щорічно у Харкові утворюється близько одного мільйона тонн відходів, з яких половина припадає на тверді побутові відходи (300-350 кг/люд. на рік) [1,2]. Для порівняння у США на початку 90-х років середня кількість відходів на людину за рік дорівнювало 700 кг/люд. За десять років цей показник виріс у середньому на 5% [3,5]. За прогнозними розрахунками в Україні темп росту обсягів утворення відходів складатиме 4% на рік у період до 2012р. [3].

У даний час в місті склалася вкрай несприятлива ситуація у сфері поводження з побутовими відходами. Існуюча система збору побуто-

вих відходів не дозволяє охопити і виділити із загального нагромадження відходів фракції цінних матеріалів, що мають бути утилізованими (паперу, картону, скла, металу, пластмаси). Відходи населення безладно і неорганізовано збираються у різні контейнери, що знаходяться у подвір'ях багатоповерхових житлових будинків, і вивозяться сміттевозами при відсутності системи діючого контролю, що регламентує графік і правила вивозу відходів, а також маршрутів руху спецавтотранспорту [3]. Особливо несприятлива ситуація з вивозом побутових відходів склалася в приватному житловому секторі, де спостерігаються регулярні випадки невивозу сміття і недостатня кількість контейнерів для збирання твердих побутових відходів [4].

Вирішення цієї проблеми полягає у використанні системного підходу при виборі методів мінімізації витрат і утилізації відходів. Крім того, необхідно стимулювати населення і фірми до зменшення відходів. Для цього треба скористатися досвідом інших країн, таких як Фінляндія, Сполучені Штати Америки, Канада. Так, у США діє програма, що стимулює виробничі фірми до виготовлення продукції з утилізованих матеріалів. Близько половини штатів цієї країни беруть участь у її реалізації. Фірми мають можливість отримати податкові кредити, позики, гранти, звільнення від сплати податку з обороту та від сплати податку на доход з власного нерухомого майна [5]. Таким чином, у США фінансові механізми управління сферою поводження з твердими побутовими відходами сприяють вирішенню проблеми їх утилізації.

У законодавствах більшості західних країн немає офіційного визначення поняття рециклінга як вигідного багаторазового використання виробів. Головна концепція такого підходу до управління системою твердих побутових відходів полягає у придбанні чи збиранні відходів, що генеруються людьми в їхньому повсякденному житті, і потім сортуванні їх так, щоб це можна було використовувати для виготовлення нового виробу [6]. У Фінляндії така діяльність регулюється актом "Про відходи" від 1994р., зі змінами в 1997р., і програмою "Фінський національний план 2005", де є положення, згідно з якими інвестиції в устаткування по рециклінгу твердих побутових відходів збільшуються, що дає змогу іноземним компаніям підвищити свою ділову присутність на фінському ринку [6]. Фінська політика з охорони навколишнього середовища головним чином заснована на законодавстві, адміністративних відносинах і умовах, передбачених у дозволах, що надаються компаніям (наприклад, на скидання стічних вод). Протягом останніх років тут були введені кілька нових способів, а саме системи повернення для відновлюваних товарів, диференціювання системи

оподаткування, заснованої на екологічно сприятливих умовах і засобах виробництва і т.д. Фінляндія генерує приблизно 80 мільйонів тонн відходів щорічно, з них сектор комунального господарства – тільки 3,1 мільйона тонн відходів з 80 мільйонів. Середня швидкість відновлення у формі матеріалу чи енергії дорівнює приблизно 47%. Приблизно 60% від промислових відходів Фінляндії рециркулюються [7]. Фінляндія заохочує розвиток технології охорони навколишнього середовища і виробництво екологічно безпечних виробів. Щоб досягти цієї мети, фінським компаніям потрібно матеріально компенсувати будь-який збиток навколишньому середовищу, викликаний їх діями. Це також включає витрати, зв'язані із спалюванням чи вивозом твердих побутових відходів, не придатних для вторинного використання. Програмою “Фінський національний план 2005” особливе значення надається рециклінгу муніципальних твердих побутових відходів. Програма вказує на необхідність запобігання утворення відходів. Ще одна причина необхідності утилізації відходів – це заплановане закриття багатьох смітників, що знижує можливості вивозу і збільшує витрати по знищенню відходів. У 1998р. у Фінляндії був введений новий податок на вивіз і складування на міських смітниках твердих побутових відходів у розмірі 17 доларів за тону. Більше того до 2005р., згідно з майбутнім Європейським актом "Про відходи" ніякі відходи, що біологічно розкладаються, не можуть бути поховані на смітниках (відповідно до виправлення в акті 1997р.). Таропакувальне виробництво теж має подібні вимоги і з 2001р. утилізація пакувальної тари обов'язкова [8].

Двадцять років тому у фінському місті Вааса було вичерпано місце для міських смітників. Перед громадянами стояли проблеми знаходження нового великого місця на самоскид відходів або істотної зміни способу їх переробки. Вибравши переробку, місто тепер спрямовує тільки 9,5 % відходів до нового маленького місця їх складування, а решта багаторазово використовується, утилізується або переробляється в енергію. Нова система керування відходами у Ваасі – наріжний камінь на шляху до дійсно стабільного міського розвитку. Проект був закінчений з невеликою урядовою підтримкою (фінський уряд профінансував тільки 20% від загальної вартості цього заходу) [9].

Правові, організаційні й економічні основи поводження з відходами, визначені законодавством України [1,2], трактують поводження з відходами як дії, спрямовані на запобігання утворення відходів, їхній збір, перевезення, збереження, обробку, утилізацію, видалення, знешкодження і поховання, включаючи контроль за цими операціями і спостереження за місцями видалення відходів. Враховуючи досвід

зарубіжних країн, особливу увагу необхідно приділяти питанню запобігання утворення відходів, а саме скороченню їхньої кількості і зменшенню токсичності відходів шляхом системної циклічної оборотності матеріалів, орієнтованих на подальшу переробку з метою одержання вторинної сировини для подальшого використання. Для досягнення соціально-економічного ефекту від таких заходів, а також розуміння з боку громадськості потрібне широке проведення роз'яснювальних кампаній через засоби масової інформації із залученням консультантів по поводженню з відходами. Робота з населенням і юридичними особами повинна орієнтуватися на сприяння пропаганді законодавства про відходи. Місцеві органи самоврядування можуть також проводити заходи щодо стимулювання суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері поводження з відходами, в тому числі надавати їм пільги за участь у створенні об'єктів поводження з відходами.

1. Закон України "Про охорону навколишнього середовища". – ВВР, 1991, №41, ст. 546; 1996, №15, ст. 70. – 37 с.

2. Закон України "Про відходи". – ВВР, 1998, № 36-37, ст. 242. – 18 с.

3. Фурманенко О.С. Прибирання та санітарне очищення населених місць. – К.: Будівельник, 1991. – 145 с.

4. Экология города: Учебник под ред д.т.н. Стольберга Ф.В. – К.: Либра, 2000. – 464 с.

5. Kreith F. Handbook of solid waste management, New York, McGraw-Hill, Inc., 1994.

6. Steuteville R., Nora Goldstein N., Grotz K. // The state of garbage in America, Part II, BioCycle, vol. 34, no. 6, pp. 42-50 (June 1993).

7. Porter J.W. // Municipal solid waste recycling: the big picture, U.S. Conference of Mayors Recycling Conference, Mar. 29, 1990.

8. <http://www.tradeport.org/ts/countries/finland/isa/index/SWRE.html>.

9. http://www.fujita.com/fir_wmf.html.

Отримано 18.01.2002

УДК 65.9(2) 26

И.В. ЖИНЖИКОВА

Харьковская государственная академия городского хозяйства

ИПОТЕЧНОЕ КРЕДИТОВАНИЕ В СИСТЕМЕ СТАНОВЛЕНИЯ РЫНОЧНОЙ ЖИЛИЩНОЙ ПОЛИТИКИ

Рассматривается ипотечное кредитование как важный инструмент привлечения внебюджетных средств в развитие жилищного строительства.

В любом обществе жилищная политика является важной составляющей экономического развития и роста. Обеспечение жильем – это не только одно из основных конституционных прав человека, но и важнейшая жизненная необходимость.